

sipare, difficere, exagitare, vexare, perturbare, lacerare, torqueri» (*LiEleg.* t-2-6; i altres cites en el *DAG.*). «Si impietat veu en los majors, / oprimint los justs ab cùpida ràbia, / y per haver or cometen erròs / en lo judicar, / *vexant* los menors / --- / calli gemegant, ab plor y tristícia / ---», Fc. Prats a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal.* II, 160.56.4). V. encara 3 cites dels Ss. xvi-xvii en el *DAG.*, i una del *Boeci* de Genebreda, en l'*AlcM.* Quant a la pron. *ʒ* de la *x*, la tenim assegurada en Jaume Roig i en el *Tirant*, on si bé hi ha *vexar* en la continuació de Galba (Ag. IV, 11) ho veiem amb *-eix-* (infra) en JoMartorell.

I per tims d'Ausiàs Marc. El conjunt dels tres passatges d'Ausiàs sembla portar a un sentit de 'influir durament, tractar severament' (bastant d'acord amb el sentit del ll. *vexare*): «Axí com l'or sobre paper se posa / segons serà la bona o mal' assisa, / tal --- amor segons en qui reposa; / si com lo foc tots humits li contrasten, / e los secs locs sa força obeeuen, / axí d'Amor ses influences *vexen* / a tots aquells on sos poders abasten / --- / havent tant loc en nós com lo diable» LXXXVII, 30g.

En els altres dos poemes d'Ausiàs Marc, s'ha de tractar d'una construcció passiva, no pas de sentit reflexiu: *se vexen* 'són vexats, sofreixen la dura influència': «mes voluntats --- / dona, per vós les he fetes concordes; / per vós han pau --- / per vós conec l'error on er' abans, / per vós conec tot lo delit de viure! / Mos pensaments concòrdia 'n conexen, / ja de contrast, sí com d'abans, no-s *vexen*, / ans, als amics, de pau poden escriure» LX, 1g. «Grat faça Déu --- / Ell és aquell qui desigs me sostrau, / Ell és aquell on mals e béns fenexen; / mos pensaments de altra part no-s *vexen* / ne han per bo si res fora d'ell cau» xx, 2g.

No crec que aquí ni en els altres passatges sigui 'es decanten, s'aparten', ni que sigui construcció reflexiva, com admet Bohigas, guiant-se per Mariner (p. 76), erudit que per més que sàpiga versificar en llatí (mèrit molt admirat pels seus ingenus coetanis i pel babau d'APagès, però que avui ens deixa freds (marbre o làpida que sigui)), sempre m'ha semblat molt infidel al que diu Ausiàs: *de altra part* i *de contrast* són el subjecte agent de la passiva.

Avui *vexar* segueix usant-se amb el sentit ja, només, de 'molestar, perjudicar'. Està oblidada l'antiga pronúncia *vešar*, i com nota Fabra (*Gram.* de 1912, p. 63) és mot absent del llenguatge familiar («no s'usa en la conversa») i en el present sona *véksə* amb *e* oberta.

.DERIV.: *Vexació* [1392]: «Per res que'tos enemics e perseguidors t'hagen imposat, tu no n'est pres ne n'hauries mal, car net e sens culpa est de tot; mas solament es<t> en aquesta presó per tal com N. S. Déu vol que *vexació* te dó enteniment, ab lo qual conegues lo defalliment que has», BMetge (*Somni* II, 79.29). «Carmesina --- respòs --- —Oh pare piadós, ¿per què voleu posar aguays a la mia vida e al vostre respòs? --- per quant los vostres dies --- feneixquen benaventuradament sens enuig ne alguna *veixació* temerosa, la A. Vra. no deu permetre yo sia separada de la vostra vista», JoMartorell (grafia que he comprovat

en la princeps, cap. 132=Ag. II, 81.11, Riq., 361), encara que Ag. imprimeixi *vexació*; deu ser igual en Ag. II, 394: «Jura lo Rey com se corona --- ésser fill de la Scta. Mare Sglésia, la qual de tot son poder la defendrà, e no adquirirà per a si subsidis ni demandes, ni ls farà *vexacions* nengunes» (Ag., § 178). JEs-teve: «*vexació*: molestia; inquietatione; retardatione; arrestatione»; Lacav.

Vexador [Labèrnia 1840]. *Vexamen* [1472] tardà, i no és usual en cat. ni s'hi ha d'usar; llevat, màxim, de l'acc. 'crítica poètica encarregada a un *vexaminista*', que Lab. 1840 defineix. *Vexant* té regust afrancesat, en lloc de *vexatori* [1883, *DAG.*]; *vexatorial*; *vexativament* [*DAG.*]. *Malvexar*.

Vexilla terme arqueològic i processional a penes usat (Mall. 1581, *DAG.*, *AlcM.*), pres del ll. *vexilla* pl. de *vexillum* 'estendard'; *vexillari* *Veyares*, V. *vijares* (*VEURE*)

VI, del ll. *VĪNUM* id. □ 1.ª doc.: docs. Ss. XI i XII. «Kanada -i- de vi et gallina -i-», doc. del S. XI o XII de l'alta vall del Segre (p. p. MiretS, *RHisp.* XIX, p. 14 de l'extret) i en algun altre d'aquest període; en un de l'alt Cardener del S. XII, tot ell en català, apareix, no obstant, *de vino* (al mig de la frase «solie dar de pa e *de vino* e de carn», ben clara en el facsímil, PPujol, *DocVgUrg.*, 4.11): segurament per una mera distracció, en lloc de *de vi*, de l'escriba que, escrivint habitualment en llatí, s'hi deixà dur per rutina. *Vi* surt també en aquesta forma en Llull i molts autors del temps.

Amb *vi* concorre *vin*, forma proclítica freqüent sobretot en els Ss. XI-XV (partint de combinacions tan freqüents com *vin blanc*, *vinagre*, *vin ranci*, *vin bo*, *vin dolç*, *vin sec*, *vin cuit*, *vin e vianda* etc.), una mica expandida en el seu ús: «—E l rey de Castella seguí-ns --- a Tاراçona, e --- e faem-ho així, que cada richom qui ab ell vingués, prengués en sa tenda pan e *vin* e cera, --- e totes aquelles coses que mester agués, per tal que u no embargàs l'altre», Jaume I (§ 497, Ag., 484.8); «lo bisbe li dix: —Vés, torna-y, e regonex-ho bé si-y hauràs més *vin* ---», *Eiximplis* (rec. Ag. I, 225).

«—En llur beure han gran abstinència mentre que hom ho veu; mas si-ls girats l'esquena, més que arena beuran, no pas aiga ne *vin* agre, mas bona vernaixa --- grec, Suría e tot altre bon *vin* e ben flairant --- en quan entre elles disputen de bons *vins*, la final conclusió de les mellors bevedores és que *vin* no val res si no parla llatí, car los altres grossers són», BMetge (*Somni* III, *NCl.* III, 123.30); sobre el qual recordem que llavors els catalans deien *parlar llatí* per parlar suditalià o ser del regne de les dues Sicílies (Falerno, *Lacrima Cristi*...).

Vi, també medieval: «E l plau molt lo bon *vi* / e dinar de matí / e anar a convits, / e a fer grans berenes, / per horts, e trop grans cenes»; «Lo proverbi del bon *vi*, / del català, diu axí: / que qui ben veu, bé alluca, / qui ha bon cap, bé açuca, / qui ha bons peus, bé atruca: / e l bon *vi*, sobre tot, mata la cuca», Eiximenis